



קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

ויאמר קין אל ה' גדול עווני מנשוא

רובץ תחת משאו. מה זה משאו? יש משא כבד מונח על החמור. אלא שהתורה משתמשת במילה נשוא לגבי עבירה ועוון כמילה שאולה. והמשמעות היא לכאורה שה' נשוא עוון שה' סולח או מעלים עין מהעוון. אבל אנו צריכים להבין איך מובן זה של סליחת עוון או העלמת עין מעוון מתקשר למובן המקורי של המילה נשוא משובנו נישאת משא פיס?

המסקנה המידית שאנו מסיקים מתוך פירוש זה היא שחטא הוא משא. היהדות זיהתה חטא עם משא כבד. החוטא צריך לשאת את משא הכבד של החטא. החטא מונח על החוטא כמשא כבד. החטא הוא מאוד כבד ואין לחוטא היכולת לשאת את משא הכבד הזה. משא הכבד של החטא מוחץ את החוטא. החטא מוחץ וכותש את החוטא. אף אחד לא שם את משא הכבד הזה עליו. הוא עשה את זה לעצמו כשהוא עשה עבירה. וזה הפירוש של הפסוק והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא. החוטא יימחץ תחת הכובד של החטא.

אבל הקב"ה הוא נשוא עוון ועובר על פשע.

כמו אחד צעיר שרואה אדם זקן נשוא משא כבד מאוד. ברור שהוא ייגש לעזור

ויאמר קין אל ה' גדול עווני מנשוא.

מרכז הכובד בפסוק זה הוא המילה מנשוא. מהו המובן של המילה נשוא? אחת מהייג' מדות של רחמים היא נשוא עוון ופשע. ה' הוא נשוא עוון. א-ל נשוא היית להם. אנו אומרים את זה בקבלת שבת. היה נראה שהמשמעות של נשוא בהקשר זה הוא שה' מוחל וסולח לעוונות. וככה רגילים לפרש את המשפט נשוא עוון ופשע. אבל לפעמים יש למילה נשוא משמעות הפוכה. והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא. פה המשמעות היא לא מחילת עוון אלא הטלת עונש. שהנפש האוכלת תצטרך לקבל אחריות על עשיית העבירה. אחד עשה עבירה והוא יצטרך לקבל עונש על עשיית העבירה. נמצא שלשם פועל של נשוא יש מובנים הפוכים לשתי הקצוות. ואנו רוצים להבין את זה.

הפסוק במיכה אומר נשוא עוון ועובר על פשע. הפירוש הרגיל הוא שה' סולח עוון ומעלים עין מפשע.

לנו נראה שהפירוש של המילה נשוא מובנו המקורי הוא לא פעולה רוחנית או טרנסנדנטית. המובן המקורי של המילה נשוא הוא פעולה פיסית של נשיאה כמו כשאחד נשוא משא. זה כמו במשפט

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

המשא הכבד של העבירה שהוא עשה. אנו לא מדברים על תשובה עדיין. אנו לא מדברים להטיף לחוטא לחזור בתשובה. אנו לא מדברים על דרשות המטיפות לאנשים לחזור בתשובה. זה מאוד קל לעשות. זה מאוד קל להפגין איך אנו כל כך נפלאים ואיך שהם מאבדים את דרכם ואת חייהם. ככה אנשים מרחיקים יהודים מהתורה. אבל המצווה של עזב תעזב עמו הוא כשהחוטא עוד לא מוכן לחזור. הוא במצב שחז"ל קוראים בעומד במרדו. תעזור לו. אל תזניח אותו. הישאר עמו. תשתתף אתו בנשיאת המשא. האם תראה אותו רובץ תחת משא הכבד של חטא ואתה תחדל מעזור לו?! זה המצווה היחידה בתורה שבה שהתורה משתמשת בשאלה רטורית. וחדלת מעזוב לו?! האם זה אפשרי שאתה לא תעזור לו?! האם אני צריך לומר לך שזה חובה?! הרי אתה יהודי ואתה רחמן. יש לך רחמים וסימפטיה. אתה תעשה את זה אפילו אם לא הייתי מצווה לך לעשות את זה. וזה שייך לא רק במשא פיסי אלא גם במשא רוחני. ואף שאני לא מקבל פילוסופיה של החוטא ואני מחרים מעשים שלו, אני בכל זאת לא אטוש אותו.

ורייבנו של עולם עצמו מקיים מצווה זו. החוטא נמחץ תחת המשא הכבד של אשמה על חטאים שלו. ה' לא עוזב אותו. ה' לא מזניח אותו. ה' משתתף אתו בנשיאת משא הכבד של החטא.

אנו לא מדברים על תשובה. תשובה לא מגיעה מיד אחר החטא. תשובה היא תהליך ארוך. תהליך מסובך ומורכב. זה לא קל לומר לאדם תעשה תשובה. המילים האלו יקפצו חזור אלינו. צריכים בינתיים לעזור לחוטא לשאת את משא הכבד של אשמה שמכבידה עליו ולפעמים אפילו מוחצת אותו. וזה עוד לא תשובה.

יש שתי בעיות ביהדות. בעיה אחת היא מה היא תשובה ואיך תשובה היא אפשרית? תשובה היא תהפוכה של האישיות והזהות של החוטא. העובדה

לו. איך הוא יעזור לו? אם רק יאמר לו מילים של עידוד זה לא יהיה לתועלת. אלא הוא ישתתף אתו בנשיאת המשא. אז הקב"ה משתתף בנשיאת המשא של כובד החטא. זה עוד לא תשובה. התורה אומרת: כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו. אתה צריך לעזור במשא שמכביד על החמור של שונאך. אבל לפעמים זה לא בהמה שרובצת תחת משא כבד. לפעמים זה בן אדם שרובץ תחת משא שמכביד עליו. ברור שהמצווה של פריקה שייכת גם כשבן אדם רובץ תחת משא כבד. אנו מדברים גם ממבט הלכתי. כשבהמה רובצת תחת משא אז יש מצווה של פריקה. והגמרא אומרת על זה העיקרון של צערי בעלי חיים. הגמרא אומרת שמצוות פריקה מבוססת על צערי בעלי חיים. אחרת למה שתהיה מצווה לעזור. למה לא להשאיר את הבהמה בסבל שלה? אלא המצווה היא לעזור לבהמה שלא תסבול. למנוע את הסבל של הבהמה. זה המצווה. צער בעלי חיים דאורייתא. אז ק"ו בן בנו של קל וחומר כשאחד רואה בן אדם סובל מכובד משא שיש חיוב לעזור לו ולהשתתף אתו במשא הכבד. ברור שהמצווה של עזב תעזב עמו שייכת גם כשבן אדם רובץ תחת משא כבד.

ואין הבדל בין משא פיסי למשא רגשי. משא פיסי הוא כלום בהשוואה למשא רגשי. זה לא בעיה רצינית עבור אדם לשאת משא כבד פיסי. הוא אמנם יצטרך להתאמץ. אבל זה אפשרי. אבל משא של דאגה, הטרדה או חוסר מרגוע יכול למחוץ את האדם. אז ברור שחובה מוטלת עלינו לעזור לחוטא לנשוא את

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

שיחטא והווייה אחר שיחטא. ה' הוא רע וחבר של האדם קודם שיחטא. ה' מתלווה לאדם כרע וחבר שלו כל זמן שהאדם לא חוטא. וכשאדם חוטא הוא מאבד את שם הווייה הראשון. אבל השם הווייה השני לא מתנתק מהחוטא. השם הווייה השני לא מזניח את החוטא. ה' הוא עדיין בתקשורת מתמיד עם החוטא.

תקשורת זו בין הקב"ה לחוטא באה לידי ביטוי באופנים שונים. דבר אחד הוא שלחוטא יש רגשות של אשמה. המצפון שלו נוקר בו עם רגשות של אשמה. זה הקול של ה'. ויש גם בחוטא רגש של נוסטלגיה. נוסטלגיה לאווירה שונה. נוסטלגיה לזמן שבו חזון של החיים היה נראה אחרת. אחד שהיה פעם שומר שבת ואז נהיה מחלל שבת הוא בשלב מסוים יזכור השבתות של ימי ילדותו בבית של הורים שלו. ונוסטלגיה זו מושכת אותו. וגם בשלב יותר מאוחר יהיו לו תחושות חזקות של התאכזבות מהחיים שלו. הוא חילל את השבת מפני שהוא חשב שככה הוא ירוויח הרבה כסף. ואחרי עשרים וחמש שנה, הוא מתסכל ורואה שהוא לא הצליח להרוויח את הכסף שהוא רצה וחשב להרוויח. הוא חילל את השבת, אבל הכסף אין לו. אז יש לו תחושות חזקות של התאכזבות. יש דרכים שונים שבהם ה' מדבר לחוטא. קול ה' מגיע לחוטא, אבל לא תמיד בצורה של מילים. זה מגיע לפעמים בתחושה מסוימת, ברגש מסוים. על ידי שהחוטא זוכר משהו. בזה שהחוטא סובל. שהחוטא מתגעגע לדבר שכבר חלף. החוטא משתדל לתפוס חוויות מהעבר. תקשורת זו בין ה' לחוטא נותן חיות לאישיות רוחנית של החוטא. ועל ידי זה יש סיכוי שהחוטא יגיע לשערי תשובה. שתקשורת זו בין ה' לחוטא מביאה אותו לשערי תשובה.

ה' ככה נושא את המשא כבד של החטא ששוכב על כתפיים של החוטא. הקב"ה משתתף בנשיאת משא הכבד של החטא ששוכב על הכתפיים של החוטא. ככה ה' מציל את החוטא ומונע אותו מלהיות

שה' מקבל באהבה וברחמים את החוטא שחוזר אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים. זו בעיה אחת. אבל יש בעיה אחרת. איך להציל את החוטא בתקופת הביניים המפרידה בין תשובה לעשיית החטא. אם נאבד את החוטא בתקופת הביניים אז הוא לעולם לא יגיע לעשות תשובה. צריכים לבנות תקשורת עם החוטא כדי שלבסוף הוא יגיע לשערי תשובה. אבל אם אנו תיכף נחרים אותו ונעזוב אותו ונתרחק ממנו אז הוא לעולם לא יגיע לשערי תשובה. מפני שחטא אוכל ומכלה את החוטא. חטא מוחץ את החוטא כמו שצמח טפילים משמיד את הצמח שמזין אותו. ככה חטא משמיד את החוטא. החוטא נהיה מכור לחטא וזה משמיד אותו. החוטא נהיה שיכור מהחטא. החוטא נהיה חוטא סדרתי. ואז החוטא נהיה מכור לחטא.

יש זמן ארוך עד שהחוטא מחליט לעשות תשובה. יש תקופת ביניים ארוכה שמפרידה מעשיית החטא לתשובה. ה' בתקופה זו הוא בתקשורת עם החוטא. אנו לא מדברים על הרגע כשהחוטא מחליט לעשות את הקפיצה הגדולה לשוב מדרכיו הרעים ולהתחיל חיים של משמעות, תכלית וטהרה. אנו מדברים כשהחוטא עוד לא מוכן לשנות את החיים שלו. הוא עדיין מכור לחטא. אז הקב"ה הוא בקשר מתמיד אתו. הקב"ה הוא בתקשורת מתמידה אתו.

אלו הן שתי השמות של הווייה. הווייה הווייה א-ל רחום וחנון. הגמרא בראש השנה אומרת למה כתוב הווייה פעמיים. ויש מפסיק בין שם הווייה הראשון לשם הווייה השני. יש קו אנכי שמפריד ביניהם. והגמרא עונה הווייה קודם

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

באותו זמן הוא כל כך לא שמח בחיים שלו. ויש אנשים שמתוך חוויה כזו הם מגיעים לשערי תשובה. המרחק מחוויה זו לשערי תשובה הוא רק כמה פסיעות. והרב שאל אותו אז למה אתה לא עושה את הקפיצה הזו ותשנה אורח חיים שלך. והוא ענה שיש לו חברים ויש לו משפחה שלא יבינו את זה. וה' בתקופת הביניים מתקשר עם החוטא ומשתדל להגן עליו מכניעה למחשבה המטרידה ומשגעת אותו שהוא כבר אבוד ואין לו אפשרות לתקן את החיים שלו. הוא מוטרד מהמחשבה שהדרך שלו לתשובה הוא חסום. כל הדרכים עבורו להימלט חסומים. הוא לא יכול להשתחרר מהכלא שבו הוא סגר את עצמו.

נושא עיון אין פירושו שה' סולח לחטא. מדובר קודם שהחוטא מתחרט וקודם שהחוטא מקבל על עצמו לא לחטוא עוד. זה קודם תשובה. אבל הקב"ה כבר מעודד אותו לאט לאט שלא ייכנע לתחושות של ייאוש ואבדון. ה' מעודד אותו. ה' בינתיים לא מטיף לו. ה' מגלה לו רעות. ה' מפתח עוז בחוטא. החוטא מחיש שיש להקב"ה אימון בו. התחושה לאדם שלאחרים יש אימון בו מעניקה לו כוחות נפלאים.

יש תלמיד שהמורים שלו גילו לו חוסר אימון בו מבחינה אינטלקטואלית. מורה לפעמים מחרים תלמיד בלי לבדוק את התלמיד נכון. ואז התלמיד מתחיל להסתבך נפשית. הוא יכול להיות מבריק. אבל החוסר אימון שיש לאחרים בו גורמים לו לאבד את ההברקה שיש לו. אבל אז מורה אחד מתחיל לעודד אותו ואומר לו שיש לו אימון בו שהוא כן יגיע להישגים. ואז התלמיד לאט לאט מתחיל להאיר והוא הופך לבחור אחר לגמרי.

וזה אותו דבר לגבי החוטא. אם הקב"ה יחרים אותו קודם שהוא עושה תשובה אז אף אחד לא יחזור בתשובה. אלא ה' מעודד אותו. ה' אומר לו אתה אמנם עשית עבירה ואתה חיללת את האישיות שלך. אבל יש משהו טהור, יפה ונשגב

נמחץ על ידי הלחץ של החטא. ה' מציל את החוטא שהחוטא לא יאבד את האינדיבידואליות שלו ושהאור הא-לוקי שנמצא בתוך החוטא לא ייכבה. שהחוטא לא ייכנע לייאוש ואבדון. אחת מהסיבות למה הרבה אנשים לא משנים אורח חייהם ולא עושים תשובה מפני שהם לא מאמינים שהם יכולים להשתנות. במיוחד כשאחד הוא כבר זקן. יש לו משפחה שכבר גדלה והתפתחה. יש לו רשת של חברים שהתלוו אליו לאורך השנים. הוא הצטרף לחברים שלו לסעודה חברתית פעם בחודש והסעודה תמיד לא הייתה כשירה. ופתאום הוא יגיע ויודיע לחברים שלו שהוא עכשיו אוכל רק כשר. הם ילגלו עליו. הוא אכל אוכל לא כשר כבר ארבעים שנה. ועכשיו הוא פתאום יאמר שהוא אוכל רק אוכל כשר. הוא פתאום יאמר שהוא אוכל רק אוכל עם השגחה. בעיניהם זה יהיה מגוחך. הם יסתכלו עליו כאחד שהשתגע ויצא מדעתו.

היה יהודי בבוסטון מחלל שבת שהצטרף לחברה ש"ס. והייתה לו גירסא דינקותא. והוא היה מבין את השיעורים. והרב פעם שאל אותו למה הוא לא יעשה את הקפיצה הזו ויתחיל להיות שומר שבת. שיקפוץ מהתחום של נוחיות לתחום של אמונה ויתחיל להיות שומר שבת. אמונה היא לא כל כך נוחה לאדם. והוא ענה שהוא עצמו היה מוכן לעשות את זה. אבל הבנים שלו יסתכלו עליו כאחד שהשתגע ויצא מדעתו.

הרב מכיר יהודי בנו יארק שתורם מיליוני דולרים בשנה למוסדות יהודים מפני שיש לו ייסורי מצפון על סגנון חיים שלו. והוא אמר שהוא כל כך מצליח בעסקים שכל מה שהוא נוגע בו נהפך לזהב. אבל

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

על חטא העגל. משה התחנן שה' ח'יו לא ישמיד את עם ישראל. ומשה הצליח להשיג סליחה עבור עם ישראל על חטא העגל. ואז ה' נתן למשה את המסר של תשובה. המסר של תשובה הוא הי"ג מדות של רחמים. ומשה השתחוה כביטוי את הודאה. ויש על זה שתי דעות. דעה אחת היא שהמידה שהכי הרשימה את משה הייתה המידה של רב חסד ואמת. ודעה שנייה היא שהמידה שהכי הרשימה את משה הייתה המידה של ארך אפיים. הבעיה היא איזו מידה היא מרכז הכובד של הי"ג מדות? איזו מידה היא מרכז הכובד במסר של תשובה? המידה של ארך אפיים או המידה של רב חסד ואמת? דעה אחת היא שמרכז הכובד של סוד התשובה הוא שה' מעניק סליחה וכפרה לחוטא גם אם החטא שלו היה חטא חמור ביותר.

חז"ל אמרו שאלו לחכמה אם תשובה היא אפשרית או לא. וחכמה ענתה שזה בלתי אפשרי. שאלו את הנביאים וגם הם דחו את האפשרות של תשובה. וגם התורה דחתה את האפשרות של תשובה. מי הצהיר על האפשרות של תשובה? הקב"ה עצמו. יעשה תשובה ויתכפר. זה ירושלמי במסכת מכות. זה סוד שאפילו בתורה זה לא נוסח באופן מוגדר. יש אילוזה לתשובה ב"ג מדות של רחמים. אבל כל השאר נוסח ונמסר למשה בעל פה. זה חלק מתורה שבעל פה.

פילוסופים כמו שפינוזה וקנט לגלגו על הרעיון של תשובה. איך אחד יכול לשנות את העבר? לכל חטא יש השלכות. אחד לא יכול לשנות את ההשלכות. הרעיון של תשובה הוא רעיון יהודי ייחודי. תיאולוגים נוצרים התחילו לאחרונה לדבר על תשובה. אבל עבורם תשובה היא רק פעולה של חסד מאת ה'. הם לא מבינים שתשובה היא תהפוכה באישיות של החוטא. שהזהות של החוטא משתנית.

אם משה בהתחלה לא הבין את הרעיון של תשובה אז המפתח להבין תשובה היה

באישיות שלך שנשארה. כל מה שמוטל עליך לעשות הוא להזדהות עם האני האוטנטי. וה' ככה לבסוף מביא אותך לשערי תשובה.

התורה בפרשת כי תשא מספרת כשה' אמר הי"ג מדות של רחמים משה השתחוה לה'. וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' א-ל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עוון ופושע וחסאה ונקה וכו'. וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. משה מיהר מפני שהוא רצה להתשחוות ברגע הכי מתאים. לכן וימהר משה. משה מיהר. והגמרא בראש השנה שואלת מתי משה השתחוה? לאיזו מידה מ"ג מדות הרחמים משה רבינו מיהר להגיב על ידי השתחוואה? הרי אמירת כל הי"ג מדות של רחמים נמשכת קצת זמן. אבל כתוב וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. משה לא חיכה עד שה' אמר כל הי"ג מדות של רחמים. אלא וימהר משה. כנראה שמשה שמע מידה מסוימת שגרמה לו מיד להשתחוות. מה שמע משה? יש שתי דעות בגמרא על זה. דעה אחת היא שמשה השתחוה כתגובה למידה של רב חסד ואמת. כשמשה שמע את המילים של רב חסד ואמת משה מיהר והשתחוה. משה לא רצה להפסיד אפילו שנייה אחת. ויקד ארצה וישתחו. דעה אחרת היא שמשה השתחוה כשהוא שמע את המידה של ארך אפיים. משה השתחוה לא כתגובה למידה של רב חסד ואמת אלא כתגובה למידה של ארך אפיים. ה' הוא סבלני וטולרנטי.

מה היא נקודת המחלוקת? הי"ג מדות של רחמים מבטאים את הסוד של תשובה. זה היה מחילה, סליחה וכפרה לעם ישראל

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

ששוללים אותו. אם הוא יראה ששוללים אותו הוא יכול ליפול ממש לתהום.

זה המידה של ארך אפיים. ה' הוא סובלני וטולרנטי. ה' מגלה לו רעות. ה' מעודד אותו. ה' הוא ארך אפיים. וכשהחוטא מתחיל לחזור בתשובה אז הקב"ה הוא רב חסד. וה' בייג מדות חוזר על תכונה זו של ארך אפיים. ה' הוא נושא עוון. ה' הוא לא רק סובלני וטולרנטי לחוטא, אלא ה' גם נושא ביחד אתו את משא הכבד של החטא.

זה לא פילוסופיה. יש בזה חשיבות מעשית רבה. והרבה אנשים לא ככה מתנהגים. הם שוללים ומנדים את החוטא.

ה' משתתף עם החוטא בנשיאת המשא הכבד של החטא ועוזר לחוטא לקום על רגליו. ה' מקיים את המצווה של פריקה. ה' מוריד את המשא הכבד של החטא מעל הכתפיים של החוטא ועוזר לחוטא לקום מנפילתו. ה' הוא ארך אפיים. ה' הוא סובלני וטולרנטי. וה' לא מזניח את החוטא. ה' לא משאיר את החוטא לבד. ה' מעודד את החוטא בזה שהחוטא מחיש את נוכחותו של ה'.

נוכחותו של ה' בעולם נקרא שכינה. שכינה פירושו נוכחותו של ה' בעולם. והתורה אומרת השוכן אתם בתוך טומאותם. ה' שוכן בתוך טומאותם. בתוך החטא. ה' לא משאיר אותם לבד. ה' לא מזניח אותם. ה' נשאר אתם. ומכיוון שה' נשאר אתם אז הדרך לתשובה היא דרך ישרה. הוא ימצא את הדרך של תשובה מחר או בעוד חודש או בעוד שנה? זה סיפור אחר. אבל אם ה' ישאיר אותו לבד אז מי יעזור לו לקום מנפילתו. מי יעזור לו בנשיאת המשא הכבד של החטא. כשאחד נופל עם משא כבד על כתפיים שלו זה מאוד קשה לו לקום על רגליו.

א-ל נושא היית להם. הפירוש הוא שה' משתתף עם החוטא בנשיאת משא הכבד של חטא. כל בן אדם נושא משא כבד.

במידות של רב חסד ואמת. מחמת המידה של חסד, הקב"ה הוא תמיד מוכן לקבל את תשובה של החוטא ולחדש את היחס אתו כאילו שום דבר לא קרה. ואז משה השתחוה כשהוא שמע את הקב"ה אומר רב חסד ואמת.

אבל אם אנו מעוניינים לא בנס ובמסתורין של תשובה אלא באטיולוגיה וסיבתיות של תשובה - מה מביא את האדם לחזור בתשובה - אז הסוד הוא במידה של ארך אפיים. החוטא לגלג על כל ערכי מוסר. לא היה אכפת לו מכלום. הוא היה אתאיסט או אגנוסטי. מה הביא אותו לעשות תשובה? אם אנו מעוניינים לדעת מה מניע את האדם לעשות תשובה, מה הם הגורמים שמביאים לשינוי פלאי זה באישיותו של החוטא, אז רב חסד ואמת הוא לא תשובה. התשובה היא ארך אפיים. סובלנות. טולרנטיות. לא לשלול ולא להחרים את החוטא. להמשיך את היחס עם החוטא. להמשיך לדבר עם החוטא. לא להטיף לו דברי מוסר ותוכחה. תחזיק אותו כחבר. תעודד אותו. תאמר לו שיש לנו אימון בו. ואז לאט לאט הוא יגיע למידה של רב חסד ואמת מצד הקב"ה. ולכן הקב"ה אמר ארך אפיים ורב חסד ואמת ולא רב חסד ואמת וארך אפיים.

כשאחד עושה פשע אל תשלול אותו. אל תחרים אותו. אל תנדה אותו. אמנם יש עליו כתב אישום והוא מוזמן לעמוד במשפט. אבל זה לא אומר שצריכים להוציא אותו מהחברה. זה לא נהיה אסור לומר לו שלום ברחוב. אם נחרים אותו זה לא יביא אותו לחזור בתשובה. זה לא ישקם אותו. צריכים שהחוטא לא ירגיש שנאה מחברים שלו בעבר. שלא ירגיש

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

התפארת והעוצמה של הקוסמוס. ויש עוד אופן של התגלות ה' בעולם. וזה התגלות על ידי המילה הנמסרת על ידי נבואה. זה ההתגלות של ה' בהר סיני. ה' מתגלה על ידי המסר של נבואה. על ידי אנכי של הר סיני.

החוטא כדי לא לאבד את התמיכה ורעות של ה' צריך להחזיק באחד משני אופנים אלו של התגלות ה' בעולם. או בהתגלות ה' במערכות של הקוסמוס. או בהתגלות ה' במערכת הטרנסנדנטי של העולם. אז ה' נשאר בתוך החוטא וה' לא מזניח את החוטא רק כל זמן שהחוטא לא בגד ולא התנכר לטבע. רק כל זמן שהחוטא לא הפריד את עצמו מהתהליכים הטבעיים שנקבעו על ידי ה' בבריאת העולם. רק כל זמן שהחוטא לא עשה כזה דבר מכוער שהטבע עצמו מחרים. רק כל זמן שהחוטא לא עשה כזה דבר מכוער שעיוות את היחס בינו לטבע. רק אז החוטא לא מפסיד את האימננטיות של ה'. האדם נשאר חלק אינטגרלי של הטבע. אבל אם החוטא נהיה מוחרם מהמערכת של הטבע שהמערכת של הטבע גרשה אותו אז החוטא לא יכול לקוות שה' יהיה נוכח בתוכו ושה' יעזור לו ויתמוך בו. מפני שהחוטא עצמו נמצא מחוץ למערכת של הקוסמוס. שאז החוטא לא יכול לצפות שה' ישתתף אתו בנשיאת המשא הכבד של החטא.

זה מה שקיין אמר. גדול עוונתי מנושא. העוון שלי הוא כל כך נורא וכל כך מתועב שמחמת זה אתה ה' לא תשתתף אתי במשא הכבד של החטא. שאני הפסדתי ואיבדתי את רעות שלך והתקשורת אתך.

הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. הן פירושו הרי. Behold. או פירושו מכיוון since. העונש שלי הוא יותר גדול ממה שאני יכול לשאת. אתה ה' גרשת אותי היום מעל פני האדמה. ומפניך אסתר. ואני אהיה נע ונד בארץ. וכל מוצאי הירגוני.

וה' הוא נושא עוון ופשע. והתורה אומרת והנפש האוכלת תשא את עוונה. הפירוש הוא שהיא תצטרך לשאת את המשא הכבד של החטא לבד.

הסמנטיקה של נושא עוון היא אותה סמנטיקה של נשיאת משא פיסי.

ויאמר קין אל ה' גדול עוונתי מנושא. קין אמר לה' שאתה ה' לא תשתתף במשא כבד של החטא שאני נושא. ואז קין הסביר למה. אתה ה' לא תשתתף אתי בנשיאת המשא הכבד של החטא שמוחץ אותי. גדול עוונתי מנושא. וקין הסביר. גדול עוונתי מנושא. העוון שלי הוא יותר מדי גדול שאתה ה' תשתתף אתי בנשיאת העוון. קין אמר שהוא לעולם לא יוכל לחזור בתשובה. מפני שאתה ה' לא תשתתף אתי.

ה' משתתף עם האדם מפני שה' שוכן בתוך האדם. השוכן אתם בתוך טומאותם. וקין אמר שאין על זה הבטחה. הנוכחות של ה' בתוך האדם הוא בלתי נפרד מהמערכת של הקוסמוס שבו האדם מלוכד. אם האדם הוא חלק מהמערכת של הקוסמוס וה' שוכן בתוך הקוסמוס אז האדם כחלק מהקוסמוס - שהאדם לא נשלל מהמערכת של הקוסמוס. שהאדם לא התנכר למערכת של הקוסמוס - מקבל את ההשתתפות של ה' כא-ל נושא עוון ופשע. ה' משתתף בנשיאת המשא הכבד של החטא ועוזר לחוטא שלא יימחץ תחת הכובד של החטא.

אנו מאמינים שיש שני אופנים של התגלות ה' בעולם. יש התגלות של ה' בתוך הדרמה של הקוסמוס. בתוך גודל

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

האדמה שממנו מוציאים בדרום אפריקה יהלומים במכרה יהלומים. מעבר לזה אין לאדם שום שליטה בעומק האדמה. העונש של קין היה לא תוסף תת כוחה לך. האדמה לא תוציא את הכוח שלה אליך. כל מה שאתה תצפה מהאדמה אתה לא תקבל ממנה. מה קין הפסיד? קין הפסיד את השכבות העליונות של האדמה שהאדם בדרך כלל יש לו שליטה עליהן. קין הפסיד שכבות אלו. יש רק כמה שכבות של האדמה שבהן יש לאדם שליטה. וקין הפסיד אפילו שכבות עליונות אלו. זו תשובה אחת. מעל פני האדמה פני השטח של האדמה. שהאדם בעצם מחזיק ומשתלט רק בפני השטח של האדמה. והיינו השכבות העליונות של האדמה. שהשכבות העליונות של האדמה הן רק פני השטח של האדמה. אין לאדם שליטה באדמה מעבר לפני השטח של האדמה. האדם הוא נבון מפני שהוא לא יודע מה האדמה מתכננת לו.

יש עוד תשובה. מה זה פנים? זה לכאורה מילה פשוטה. אבל התנ"ך משתמש במילה פנים בעיקר בקשר לפנים של האדם. כמו ראה פניך לא פללתי. המשמעות של פנים היא בעצם תכונה של ייחודיות. דבר ייחודי. דבר יחיד ומיוחד. זירת הבחנה. מה שפסיכולוגים קוראים איכות גשטלט. פנים תמיד מתייחס לתכונה של האדם שמבטאת את הזהות של האדם. תכונה שמבטאת שזה הוא ולא מישהו אחר. כשאחד רואה רגל של בן אדם הוא לא מזהה את הבן אדם. אי אפשר על בסיס חזותו של רגל של בן אדם לומר שזה הוא ולא אדם אחר. אלא אם כן יש איזשהו אידיויסינקרטיב ויוצא דופן בהליכה של הבן אדם. אחרת אי אפשר לזהות בן אדם על בסיס חזותו של הרגל של בן אדם. חזותו של גבו או ירכו של בן אדם לא מזהה את הבן אדם. אבל אם אחד עומד מול אדם אחר פנים אל פנים אז הוא מזהה אותו. פנים של אדם מתייחס לחלק של האדם שמבטא את מהות הייחודית של האדם. הפנים של האדם מבטא את האינדיבידואליות ואופן

קין אמר הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. קין היה יכול לומר הן גרשת אותי היום מעל האדמה. יש פסוק ולא ינתשו עוד מעל אדמתם. אז למה קין אמר מעל פני האדמה.

אם קין היה אומר גרשת אותי מעל האדמה המשמעות הייתה שקין היה מוחרם מכדור הארץ. שקין היה צריך לצאת מכדור הארץ ולהיות בכוכב אחר. אבל קין לא היה מוחרם מכדור הארץ. לכן קין אמר גרשת אותי היום מעל פני האדמה. ומה היא המשמעות של גרשת אותי היום מעל פני האדמה? מהו ההבדל אם קין מוחרם מעל האדמה או קין מוחרם מעל פני האדמה? מהו ההבדל? יש על זה שתי תשובות.

פני האדמה פירושו השכבה העליונה של האדמה. שהאדם לא מחזיק בכל כדור הארץ. אין לאדם שליטה בכל כדור הארץ. האדם לא מחזיק בכל האדמה. באיזה חלק מן האדמה האדם כן מחזיק? באיזה חלק מהאדמה יש לאדם שליטה? ברור שהאדם אינו מחזיק בכדור הארץ כולו עד נקודת המרכז של האדמה. ההוכחה הכי טובה לזה היא שיש רעידות אדמה. אם האדם היה משתלט על כל העומק של האדמה אז האדם היה יכול למנוע רעידות אדמה. אז ברור שהאדם משתלט רק על כמה שכבות עליונות של האדמה. עד איזה עומק באדמה יש לאדם שליטה? העומק שבו השורשים של העץ מתפשטים. שהאדם אוכל הפירות של העץ. האדם גם משתמש בעץ עצמו. אז העומק של האדמה שבו שורשי העץ מגיעים שייך לאדם. וכן האדם שולט בעומק האדמה שממנו מוציאים פחמים במכרה פחמים בפנסילבניה. או בעומק

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

אחר. וכנראה שגם לארץ בכללו - אנו לא מדברים על שטחים מסוימים של הארץ - יש פנים. יש משהו ייחודי בארץ. יש משהו ייחודי בכדור הארץ. מאוד ייחודי. ואם אחד יטוס בחלל והוא יראה את כדור הארץ אז יש תכונה ייחודית אחת שעל ידה יהיה אפשר לזהות את כדור הארץ. יש לכדור הארץ אחדות מבנית ייחודית שעל ידה אפשר לזהות את כדור הארץ. מה ייחודי בכדור הארץ? מה מיוחד בכדור הארץ שלא קיים בשאר כוכבים. ברור שזה לא מבנה הלא-אורגני של הארץ. זה לא החומר הלא-אורגני שקיים בארץ. חומר אורגני מפוזר ונמצא בכל היקום. טסו לירח. מה מצאו בירח? חומר לא-אורגני. אותו חומר לא-אורגני שיש בארץ. העולם קודם לא ידע מה ימצאו בירח? היו להם חלומות שימצאו דברים מעניינים בירח. ועכשיו יש להם אותם חלומות לגבי כוכב מדים. לנו נראה שגם במדים ימצאו רק אבנים. אותם אבנים שיש על הירח. וכדי למצוא אבנים אני לא צריך לטוס לירח. אני יכול למצוא אבנים בחצר הבית שלי. המבנה הלא-אורגני של הירח לא שונה הרבה מהמבנה הלא-אורגני של הארץ. וככה יראו גם בכוכב מדים כשיצליחו להגיע למדים.

התכונה הייחודית של הארץ היא שיש חיים על הארץ. יש חיים אורגניים בשפע בארץ. והדבר הכי ייחודי בארץ הוא שיש בארץ לא רק חיים אורגניים אלא שיש בארץ חיים רוחניים. אז האדם הוא פני כל הארץ. האדם הוא חלק ממערכות של הקוסמוס והוא פני כל הארץ. פנים הוא הדבר הכי בולט. זה הביטוי בחז"ל שפני הדור כפני הכלב. והיינו שהאישיות הכי גאוותנית תהיה האישיות הכי בולטת בחברה. האישיות הכי בולטת בחברה היא הנציגה של הקהילה. אם אחד בא לקהילה והוא רוצה להכיר את הקהילה, אבל הוא לא יכול לפגוש את כל בני הקהילה. אז הוא יבקש לפגוש את המנהיגים הכי בולטים של הקהילה. והוא ישפוט את הקהילה על בסיס הרמה של המנהיגים הכי בולטים בקהילה. זה מה שהגמרא אומרת פני הדור כפני

הייחודי של האדם. וזה מתבטא באופן מיוחד בעיניים של האדם.

סופר אחד אמר שהנשמה מדברת דרך הקול של האדם ודרך העיניים של האדם. וזה נכון. איכות הקול של הבן אדם הוא מאוד חשוב.

הפנים של האדם מבטא את האינדיבידואליות והייחודיות של האדם הפנים של האדם מבטא את אופי ומהותו של האדם. ולכן הפנים הוא בסיס שעליו אפשר לזהות את הבן אדם מי הוא. קשה לזהות בן אדם מתוך גוף בלי ראש. זהות של בן אדם הוא על ידי הגשטלט של הבן אדם. מסתכלים על האדם כולו ואז מכירים אותו מיד. בלי להכיר את הבן אדם על ידי צירוף של תכונות מסוימות. אדם מכיר את חברו בחלקי שנייה. אמנם אפשר לזהות בן אדם לאט לאט על ידי הזדהות נסיבתית. לזהות את האדם באופן לא ישיר על ידי צירוף של פרטים שונים. מדות של חלקי הגוף, כתם לידה, פרטים בצורה ובמבנה של השיניים. ככה לא מזהים את הבן אדם. אנו רק יכולים להסיק באופן לא ישיר מהו זהותו של הבן אדם. אבל כשרואים את הפנים של בן אדם אז מיד מזהים אותו. זה הוא. זה לא מפני שאנו מסיקים מתוך נתונים מסוימים את זהותו של הבן אדם. זה לא על בסיס של הסקה. אלא זה הכרה אינטואיטיבית. זה הכרה מיידית.

ולא רק לאדם יש פנים. גם לאדמה יש פנים. התורה מדברת על פני כל הארץ. והתורה פה אומרת הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. ומהו הפנים של האדמה? מה הפנים של בן אדם מבטא? זהותו שלו. היותו הוא עצמו ולא אדם

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

הוא כבר לא דובר של הטבע. החיבור הקוסמי בין האדם לטבע נותק. וכתוצאה מזה גם היחס לריבונו של עולם הופסק. הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. אני כבר לא נציג של האדמה. אני כבר לא חלק מהמערכת הקוסמית. אני זר לטבע. אני התנכרתי ונותקתי מהטבע. גר אנכי בארץ. ככה דוד אמר. גר אנכי בארץ. אני רק גר. אני רק אדם זר. למרות זה שאני תושב. אני נמצא פה כל כך הרבה זמן. אבל אני בכל זאת גר.

ככה הקב"ה אמר כשהקב"ה קלל את אדם הראשון. וישלחו ה' א-לוקים מגן עדן לעבוד את האדמה אשר לוקח משם. ה' גרש את אדם הראשון מגן עדן. אבל ה' לא שלל את היחס בין אדם לארץ. אשר לוקח משם. האדמה עדיין הייתה המקור של צעירותו. אשר לוקח משם. אבל כשה' קלל את קין ה' הטיל עונש אחר על קין. ארור אתה מן האדמה. ארור אין פירושו מקולל. אלא פירושו שאתה מוחרם מן האדמה. ככה קין פירש את הדברים. קין אמר הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. ה' אמר ארור אתה מן האדמה. וקין אמר הן גרשתי אותי היום מעל פני האדמה. אז קין פירש את המילה ארור במובן של מנותק ומוחרם. גרוש. שקין אינו חלק ממערכת הטבע. קין הוא אדם זר לטבע. הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. המערכת של הקוסמוס גרשה אותי. אני כבר לא חלק מהמערכת של הקוסמוס. אמנם פיסית אני נמצא פה. אבל החיבור ביני לטבע נותק.

התורה אומרת שה' אמר לאחר המבול ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ. יהיה מצב של עוינות ביניכם לטבע. האדם לא יהיה חלק מהטבע. האדם יהיה זר לטבע. הטבע מסתכל על האדם כאחד שמנצל את הטבע. הוא יעבוד את האדמה כל זמן שהוא מרגיש בזה תועלת. האדם מעוניין רק לנצל, למצות ולהסיק תועלת לעצמו מהטבע. אבל כשהוא לא יראה תועלת לעצמו הוא ישלול את מערכות של הטבע.

הכלב. והאדם הוא פני הארץ. מפני שהוא הנציג של הארץ. אמנם כדור הארץ ביחס לדרמה של הקוסמוס כולו הוא כל כך אינפניטיסימלי. אבל יש לכדור הארץ דבר שהוא יכול להתפאר בו. חיים אורגניים וחיים רוחניים.

אנשים עכשיו מודאגים מה יהיה אם נמצא חיים על כוכבים אחרים. הרב אומר שאז יבואו אליו והוא ישנה את התיאוריה שלו.

אנו רואים עובדה פלאית ונסית שעל כדור הארץ שהוא רק חלק אינפניטיסימלי מהקוסמוס כולו, ה' נטע לא רק חיים אורגניים אלא ה' שם גם חיים רוחניים על כדור הארץ. זה פני האדמה. התכונה הייחודית של הארץ היא שיש חיים אורגניים בארץ. והדבר הכי ייחודי בארץ הוא שיש בארץ לא רק חיים אורגניים אלא שיש בארץ גם חיים רוחניים. חיים אינטליגנטיים. האדם הוא חלק מהנוף של הארץ באותו אופן שהעץ או היעל הוא חלק מהנוף של הארץ. כשיש ציור של נוף הארץ בלי אדם זה נקרא דומם. אבל כשאדם נמצא בציור של נוף הארץ אז הציור הוא כבר לא דומם. זה מבליט שהאדם הוא חלק מהנוף של הארץ. ואם תוציא את האדם מנוף הארץ אז נוף הארץ הוא לא שלם. האדם מחייה ומעניק חיים לנוף הארץ.

ה' ברא את העולם שתהיה רעות ושיתוף פעולה בין הטבע לאדם. שהאדם הוא חלק מפני האדמה. אבל קין עיוות והשחית את עצמו, והיחס בינו לטבע נהיה יחס של מתח. קין גורש מהטבע. וקין וויתר את הזכות להיות הנציג של הטבע. הוא לא חלק ממערכות הטבע. קין

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

מנענע את עצי היער. וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק.

נע פירושו לנוע בניגוד לנח. אבל נע הוא לא תמיד תנועה עם יעד. ופעמים תנועה היא לא מרצונו אלא משיהו אחר מכריח אותו לנוע. למשל, כנוע עצי היער מפני הרוח. או וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. מה גרם להם לנוע? הפחד. המילה נוע בתנ"ך הוא רוב הפעמים במובן שלילי. תנועה בלי תועלת. תנועה חסרה משמעות. תנועה בלי כיוון.

ומה זה נוד. נוד הוא שם הפועל של נד. כי מפני חרבות נדדו. הם נדדו מפני שהעיר נהפך לחרבות. וכל עוף השמים נדדו. רואי בחוץ נדדו ממני. כצפור נודדת מן קנה. אוי להם כי נדדו ממני. מהו המובן של נד? נודד פירושו ללכת מהבית. להיות מנותק והומלס. נוע אין פירושו הומלס. נוע פירושו כשאחד זז ונע. כשאחד הוא בתנועה מתמדת. אבל יכול להיות שיש לו בית. ואז אחרי שהוא יהיה בתנועה מתמדת בלי שום כיוון ובלי שום יעד הוא לבסוף יגיע לבית שלו. שיש לו בית. הוא לא הומלס. הוא אמנם במצב של תנועה מתמדת בניגוד למצב של נח. אבל נודד פירושו שהוא נע מאיזשהו מקום. הוא נד ועוזב ומתנתק ממקום מסוים. והדגש הוא על העובדה שהוא עוזב ומתנתק ממקום שלו. וברוב פעמים המשמעות היא שהוא עוזב ומתנתק מבית שלו. הוא עוזב ומתנתק ממקום שהוא היה שייך אליו. הוא מתנתק ממקום שהוא היה צריך לא להתנתק ממנו. אם אחד הורס קן של ציפור אז הציפור ינוד מהקן שלה. הציפור שייכת לקן, אבל הציפור תנוד מהקן.

רועי בחוץ נדדו ממני. המשמעות היא להיות מבודד. אנשים מתייחסים אליו בזלזול ובשנאה. אז הוא נד. וזה גם המשמעות של המילה נדה. הייתה ירושלים לנדה ביניהם. חטא חטאה ירושלים על כן לנדה הייתה. זה אותה מילה. אנשים הפרידו את עצמם

הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה. אני כבר לא חלק מהמערכות של הטבע. אז העובדה שאתה שוכן בתוך הטבע ובתוך הקוסמוס לא מובילה לזה שאתה ה' תהיה שוכן בתוכי. אני מנותק מהקוסמוס. ואם אתה ה' לא שוכן בתוכי אז איך תוכל להשתתף אתי בנשיאת משא הכבוד של החטא.

אבל יתכן שיש על זה תשובה. שיכול להיות קשר טרנסנדנטי בין האדם לה'. אבל קין אומר שגם זה אין לו. ומפניך אסתר. גם חיבור זה ביני לה' נעלם. אז אני לגמרי מנותק. ומפניך אסתר.

קין אמר נע ונד אני בארץ. מהו ההבדל בין נע לנד? נראה ביטויים מקבילים לנע בתנ"ך. נעו עוורים בחוצות. (אם לא מבינים משמעות של מילה בפסוק צריכים להשוות את זה לפסוקים אחרים שבהם המילה מופיעה.) נעו עוורים בחוצות. נע הוא בעצם לנוע בניגוד למילה נח. לנוע בניגוד לנח. יש שווא נע ושווא נח. שווא נח הוא שווא שלא זז מהמקום. שווא נח הוא חוסר תנועה. אז נע הוא לנוע. אבל לא תמיד לנוע מתוך רציונליות של יעד. אלא לפעמים זה תנועה בלי שום יעד. תנועה כשאחד מגשש או מסתובב בלי לדעת בכלל את הדרך. נעו עוורים בחוצות. כמו אדם עוור שהולך בחוץ בלי שאחד ידריך אותו. יתכן שילך בכיוון הפוך. תנועה בלי כיוון ובלי רציונליות. תנועה בלי תועלת. תנועה חסרה משמעות. נע תנוע ארץ כשכור. הארץ תרעד כאילו הייתה שיכור. כנוע עצי היער מפני רוח. כמו כשהרוח

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

בזיעת אפיך תאכל לחם. תהיה דיספרופורציה - יחס לא נכון - בין ההשקעה ליבול ולרווח. אבל קין יגיע לקו שאין בכלל יבול. ולכן קין יהיה נע בארץ. מתי אנשים נעים ומהגרים מארץ לארץ? כשאין להם אוכל בארץ אחת אז הם מהגרים לארץ אחרת. הם מהגרים מארץ ענייה לארץ עשירה. הם מהגרים מארץ שהאדמה בה היא שוממה לארץ שהאדמה בה היא פורה. אז קין אמר שהוא יהיה מוכרח לנוע ממקום למקום.

זה מבליט העובדה שהאדמה תדחה ותשלול את קין. שהיחס בינו לאדמה תינתק. הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה.

אבל קין אמר שהוא יהיה גם נד. והייתי נע ונד בארץ. מה זה נד? לעזוב ולהיות מנותק. מאיפה? מהבית. ממקום שהוא היה שייך אליו. הציפור נודד מהקן שלה. מפני חרבות נדדו. אנשים עזבו את עיר מגורם מפני שהעיר הושמדו נהפך לחרבות. אז הם הוכרחו לעזוב.

המשמעות היא שקין יהיה תנותק. הוא יהיה אדם זר. נתן מלחמו לנודד. הפירוש הוא שנתן מלחמו לאדם הזר. לאדם שלא שייך ולא מושרש. זה התנתקות מוחלטת במובן פיסי וגם במובן רוחני.

קין אמר שהוא יהיה נע, שהוא יהיה מוכרח לנוע ממקום למקום. זה משקף את המתח הקיים בין קין לאדמה. וקין אמר שה' גם עשה אותו להיות נד. שקין יהיה מנותק מבית. וזה מבליט שהיחס בינו לה' הוא מנותק. שאם יש לאחד יחס עם ה' אז הוא לא מנותק. שאז אנשים לא מתייחסים אליו בזלזול ובשנאה. וקין אמר שהוא יהיה אדם זר ואנשים יתייחסו אליו בזלזול ובשנאה. רואי בחוץ נדדו ממני. יחס של זלזול בין אנשים לאדם זר שאינו שייך ואינו מושרש. והתחושה של אחד שהוא הומלס היא לא רק שאלה אם יש לו בית בעיר זה או אין לו בית בעיר זה. זה לא בית. אלא התחושה של היות הומלס היא התחושה להיות מנותק מהמקור ומהמעייין של עצם הויה שלו.

מירושלים. ירושלים נשארה בודדת לתקופה מסוימת של זמן. כל רואי בחוץ נדדו ממני. יש משהו בי שמגעיל אנשים והם לא יכולים לסבול את נוכחותי. מפני שאני מכוער. או מפני שאנשים שונאים אותי. המובן הוא כשאחד גורש מהחברה שלו. זה המובן האמתי של נד.

קין אמר והייתי נע ונד בארץ. נע פירושו שהוא יהיה בתנועה מתמדת. הוא לא יהיה שמח במקום אחד והוא יחפש מקום אחר. הוא יהיה בתנועה מתמדת. ולמה הוא יהיה בתנועה מתמדת? הוא יהיה במצב כנוע עצי היער מפני הרוח. נע תנוע ארץ כשיכור. וירא העם וינועו. קין אמר שהוא יהיה בתנועה מתמדת. למה הוא יהיה בתנועה מתמדת? מפני שמישהו ידחוף אותו. שנוע הרבה פעמים בתנ"ך הוא תנועה שהוטלה עליו בעל כורחו. וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. איזה כוח מכריח אותו לנוע. כנוע עצי היער מפני הרוח. הרוח מנענע את העצים. התנועה הוטלה עליו. זה לא תנועה מרצון. זה המובן של נע. הוא לא נע מרצונו. זה לא מפני שהוא אוהב להסתובב. אין שום יעד לתנועה. אין שום תועלת לתנועה. התנועה היא חסרה משמעות. הוא לא ירוויח שום דבר מהתנועה.

אז מה יכריח את קין לנוע? האדמה תכריח אותו לנוע. מפני שקין לא יצליח לקבל יבול מהאדמה. קין לא יצליח להשיג מזון עבור עצמו מהאדמה. כשה' קילל את אדם הראשון, ה' לעולם לא אמר שלא יהיה מספיק מזון לאדם הראשון. ה' לא אמר שאדם הראשון ירעב ללחם. ה' רק אמר שאדם הראשון יצטרך להשקיע מאמץ אדיר כדי להשיג לחם.

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

את קין מהמערכות של הקוסמוס. והי
אמר לקין שהוא בוגד. שהוא עיוות את
הטבע. ואין לו הזכות להיות נציג של
הטבע. אז זאת אומרת שגם ה' התנתק
מקין. קין נדחה ונותק מהיקום וגם מה'.
אז איך אתה ה' תשתתף בסבל, בצער
וביגון שלי. הרי אתה ה' לא תהיה נוכח.
אתה ה' תהיה במרחק גדול ממני. מפניך
אסתר. הפירוש הוא שאני לא אהיה
בקרבה אליך ה'. לא תהיה תקשורת ביני
לבינך ה'. אני לא אהיה בקשר אתך ה'.
ומכיוון שאני לא אהיה בקשר אתך אז
איך אתה ה' תשתתף בנשיאת משא הכבד
של אשמת החטא. ומכיוון שאתה ה' לא
תשתתף אתי במשא הכבד של אשמת
החטא אני לעולם לא אוכל לעשות
תשובה.

אתה ה' אמנם נתת לי הארכת זמן. אתה
לא נתת לי את העונש מיד. קין אמר היה
מגיע לי העונש למות מיד. שופך דם
האדם באדם דמו ישפך. אבל אתה ה' לא
הענשת אותי. מפני שאתה ה' מצפה ממני
לעשות תשובה. אבל אני עכשיו איני
מוכן לתשובה. קין היה מאוד כן עם
עצמו. קין היה עכשיו בתקופת הביניים
המפרידה בין תשובה לחטא. אם אתה ה'
לא היית מגרש אותי ומחרים אותי
מהטבע ואתה לא היית מנתק את החיבור
ביני לטבע ואתה לא היית מנתק את
הקשר ביני לבינך אז אתה ה' היית א-ל
נושא ואז הייתי לבסוף מגיע לשערי
תשובה. אבל אם אתה ה' לא תעזור לי
ולא תעודד אותי ואתה תעדר ממני אז
אני לא אוכל להגיע לשערי תשובה.

זה הפירוש של מפניך אסתר. קין
משתמש פה בביטוי שהתורה משתמשת
בו לקראת סוף חומש דברים. ואנכי
הסתר אסתיר פני ביום ההוא. והיה
לאכול. אי אפשר להגדיר את זה כעונש.
וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים
והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו
רעות רבות וצרות וכו'. זה לא תקופה של
עונש. אי אפשר להגדיר את זה כעונש.

והיינו להיות מנותק מה'. האדם מרגיש
שהוא לא שייך לשום מקום. זה תחושה
של אי-בטיחות, וזה יכול לדחוף את
האדם לייאוש.

קין אמר נע ונד אני בארץ. היותי נע
משקף העובדה של מתח ביני לאדמה.
האדמה לא תיתן מספיק אוכל עבורי. אני
אצטרך להיות בתנועה מתמדת כדי
לחפש אוכל. אז אני איהפך להיות נווד.
הרי קין היה איש אדמה. אבל הוא נהיה
נווד. מפני שהאדמה במקום אחד לא
נתנה לו מספיק אוכל. אז קין אמר שהוא
לא שייך למערכת זו. אבל קין אמר שהוא
גם נד. אנשים יתייחסו אלי בזלזול
ובשנאה. אני אהיה אדם זר בתוכם. גר
אנכי בארץ. אני אדם זר. לא משנה כמה
שנים הייתי גר במקום. אנשים בכל זאת
יתייחסו אלי כאדם זר. אני הומלס. אני
מנותק. זה מבליט העובדה שאין לי יחס
עם ה'.

אז איך אתה ה' תוכל לשאת ביחד אתי
את משא הכבד של החטא. גדול עווני
מנשוא. אתה ה' תמיד א-ל נושא עוון. א-
ל נושא היית להם. אך אפיים. אבל כדי
שאתה ה' תשתתף אתי בנשיאת משא
הכבד של החטא ותעודד אותי ותאמר לי
שאני עדיין ראוי לעשות תשובה, אתה ה'
צריך להיות שוכן בתוכי. אתה ה' צריך
להיות קרוב אלי. אבל אתה ה' לא תהיה
קרוב אלי. מפני שאני מקולל על ידי
האדמה. הן גרשת אותי היום מעל פני
האדמה. הקשר ביני לטבע הופסק.
ומפניך אסתר. אני גם מנותק ממך. ה'
לא אמר לקין מפני תיסתר. אבל קין אמר
ומפניך אסתר. מפני שאם כן היה לי יחס
עם ה' אז ה' לא היה מגרש ומנתק אותי
מהמערכות של הקוסמוס. הרי ה' גרש

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

אז קין אמר שכתוצאה מזה והיה כל מוצאי יהרגוני. קודם שקין יספיק לעשות תשובה, מישהו יהרוג את קין.

קין היה יכול לומר והיה כל רואי יהרגוני. קין גם היה יכול לומר והיה כל אשר יפגע בי יהרגוני. אבל קין לא התבטא ככה. קין אמר והיה כל מוצאי יהרגוני. למה? קין אמר שאני אהיה תמיד אדם זר. שכל האנשים יזלזלו בי ויחרימו אותי ויבודדו אותי. כל רואי יחרימו אותי. אני אהיה מחוץ לחברה ואף אחד לא ירצה להתעסק אתי. אף אחד לא ירצה לקבוע שום תקשורת אתי. ומכיוון שאנשים יחרימו אותי מהחברה שלהם אז הם יזלזלו בי וישנאו אותי. אז כתוצאה מזה אני אהיה חשוף להתעללות אכזרית. הנע ונד הוא תמיד השעיר לעזאזל של החברה. אנשים תמיד יאשימו אותו על פשעים שהוא לעולם לא עשה. אדם אנכי וצמא לדם יתפוס את האדם הזר כשעיר לעזאזל כדי לכסות על הפשעים שנעשו על ידי אנשים מיוחסים בחברה. או לכסות על הפשעים שנעשו על ידי המערכת הפועלת בתוך החברה. הם יתפסו את האדם הזר שמנותק מהחברה - הנווד - ויפנו אליו אצבע מאשימה ויביאו אותו כקרבן על פשעים שנעשו על ידי פושעים ממש.

קין אמר מה התועלת בזה שאתה ה' הצלת אותי מעונש מוות? מה אני ארוויח מזה? מה התועלת שאתה ה' שינית את העונש שלי ממות לעונש של גירוש והחרמה מהטבע ומהחברה? הרי אני לא ארוויח שום דבר מזה. שאני אהיה הנווד הנצחי, הומלס ומנותק בלי קשר לאדמה ובלי קשר לה'. אפילו שאני אהיה במקום מסוים מאות של שנים, אבל אנשי המקום יסתכלו עלי כמפלצת. הם יסתכלו עלי כתת-אנושי. הם יסתכלו עלי כשטן בדמות אנוש הנמצא בתוכם.

והיה כל מוצאי יהרגוני. אם הפסוק היה אומר כל רואי יהרגוני המשמעות הייתה שונה. המילה מוצא הולך תמיד יד ביד עם המילה בקש. המשמעות של כל רואי

השואה הייתה תקופה של הסתר פנים. אי אפשר לדבר על השואה כעונש. אלא זה תקופה שבה ה' הסתיר את פניו. בתקופה זו האדם הוא לגמרי לא מוגן. האדם בתקופה זו הוא חשוף לכל התהפוכות ואסונות של הטבע. כשיש הסתר פנים אז כל התהפוכות של הטבע יכולות להיות מאוד אכזריות לאדם.

התופעה הראשונה של הסתר פנים הייתה אצל קין. הפירוש הוא ניתוק גמור של היחס בין קין לה'. קין אמר אתה ה' לא תתלווה אלי. אתה ה' לא תשכון בתוך הטומאה שלי של חטא. אני הפסדתי את זה. ומפניך אסתר. יהיה הסתר פנים מוחלט. האדם גורש והוא מקולל על ידי הטבע. והיחס בינו לה' נותק.

והייתי נע ונד בארץ. הייתי נע. הטבע ידחוף אותי ממקום למקום. ונד. אני לעולם לא אמצא בית. אנשים יתייחסו אלי כנווד וכהלך נצחי.

התיאור של קין על עצמו הוא מאוד אופייני להיסטוריה שלנו. גם אנו בהיסטוריה שלנו היינו מקוללים על ידי הטבע. אנשים לא יכלו להתפרנס. בארצות שונות באירופה היה אסור ליהודי להיות בעלים על נדל"ן. אז יהודי לא היה יכול להיות עובד אדמה. והיו תקופות שונות שבהן היה הסתר פנים מוחלט. היהודים היו הומלסים. נע ונד בארץ. הם היו צריכים פיסית לעבור ממקום למקום מפני שהם היו צריכים להתפרנס. ומצד שני, הם לעולם לא מצאו לעצמם בית.

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

קין לשעיר לעזאזל עבור רע שנעשה על ידי אחרים.

מה הקב"ה ענה לו? נראה בשיעור הבא.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

הייתה כל מי שיפגוש אותי או כל מי שיראה אותי. אבל המילה מצא קשור הרבה עם המילה בקש. ובקשתם משם את ה' א-לוקיך ומצאת. בקשתיו ולא מצאתיו. כל מוצאי פירושו כל אלו שמחפשים שעיר לעזאזל. הם מחפשים אנשים חלשים, בלתי מוגנים בלי בית. אנשים זרים שהתנכרו לחברה. אנשים מחפשים אותם כדי לכסות על כל הפשעים והעיוותים של המערכות החברתיות. כדי לכסות על פשעים שנעשו על ידי אנשים בעלי כוח בחברה. או לכסות על פשעים שנעשו על ידי המערכות החברתיות עצמן. אז אנשים יבקשו ויחפשו אותי. הם יחפשו את קין. מי יחפש את קין? כל גזען. כל פסיכופת. כל הצבועים. הם יחפשו את האדם הזר ובלתי מוגן. כדי לכסות על פשעים שלהם. אז קין אמר שהמצב שלו הוא שבמקום שייענש על פשע שהוא עשה, הוא ייענש וייהרג על פשעים שאחרים עשו ולא הוא. זה תהיה התוצאה.

גדול עווני מנשוא. אתה ה' לא תשתתף אתי בנשיאת המשא הכבד של אשמת החטא שלי. מפני שאני זר ומנוכר לטבע. ואני גם מנותק ממך ה'. אני נע ונד בארץ. אני אהיה בתנועה מתמדת ממקום למקום. ולעולם לא יהיה לי בית. אנשים לעולם לא יחשיבו אותי כחלק מהחברה. ומה יהיה? כתוצאה ממידת החסד שאת ה' גלית לי אני אסבול ואיענש לא עבור הפשע שאני עשיתי אלא עבור פשעים שאחרים עשו. אני אהיה השעיר לעזאזל לכסות על פשעים שאחרים עשו. אז קין אמר שלכן עדיף לו לקבל עכשיו את העונש החמור עבור הפשע שהוא עשה. למה להאריך את הסבל? למה לעשות את